

Çalışma, Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerini ile Ev İşleri ve Depresyon İlişkisi

Zehra YAŞIN DÖKMEN*
Ankara Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, çalışma durumu, cinsiyet ve cinsiyet rollerinin ev işi yapma sıklığı ve depresyon üzerindeki etkilerini; bunları yordamadaki katkıları ile aralarındaki ilişkileri incelemektir. Deneklere (kadın N = 200, erkek N = 200), Ev İşleri Ölçeği, Bem Cinsiyet Rollerini Envanteri ve Beck Depresyon Ölçeği uygulanmıştır. Ev işi yapma sıklığında, cinsiyet rollerini ve çalışma durumu bakımından sadece kadınlar arasında farklılık gözlenmiştir. Ev işi yapma sıklığını yordamada, kadınlar için, kadınlık puanı ve çalışma durumunun anlamlı katkılarına olduğu, erkekler için ise hiç bir değişkenin anlamlı bir katkısının olmadığı görülmüştür. Farklı cinsiyet rollerindeki kadınların depresyon puanları arasında anlamlı farklılık yoktur; ama androjen erkeklerin depresyon puanları diğerlerinden daha düşüktür. Depresyon puanını yordamada, kadınlar için çalışma durumunun, erkekler için ise kadınlık puanı, çalışma durumu ve ev işi puanının önemli katkıları vardır. Ev işi puanıyla depresyon puanı arasındaki ilişki kadınlarda pozitif, erkeklerde negatiftir. Bulgular literatürdeki bilgiler ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çalışma durumu, cinsiyet, cinsiyet rollerini, ev işleri, depresyon.

Abstract

The purpose of this study was to examine the effects of employment status, sex and gender roles on the frequency of household activities and depression, and to investigate the contribution of these variables on the prediction of housework frequency and depression level, and the relationships among the frequency of housework, depression and sex role scores. The Scale of Household Activities, Bem Sex Roles Inventory and Beck Depression Inventory were administered to 200 women and 200 men. In terms of the frequency of household activities, there were only significant differences among women with different employment status and gender roles. As expected, in predicting the frequency of housework, the femininity score and the employment status had significant contributions for women. For men, however, none of the predictors had significant contributions in predicting the frequency of housework. Although there were no significant difference between women with different gender roles in terms of depression scores, the androgynous men were found less depressive than the others. In predicting depression, the only significant variable for women was the employment status, whereas for men the femininity and housework scores and the employment status had significant contributions. The correlations between housework and depression scores were positive for women and negative for men. Results were discussed in the light of the literature.

Keywords: Status of employment, gender, gender roles, housework, depression.

Ailenin ve evin bakımını üstlenmesi beklenen kadın, kendini tamamen anne ve eş rolleri çerçevesinde gerçekleştirmeye çalışmakta (Çelebi, 1990) ve çalışma yaşamından uzak durmaktadır. Kadınlar için başarının "iyi bir eş ve anne olmak" ile eşanlamlı olduğu görülmektedir (Kandiyoti, 1982). Ancak yine de Türkiye'de kadının çalışma hayatına girmesi özellikle kentlerde giderek hızlanmaktadır; her yıl daha çok sayıda kadının çalışmaya başladığı anlaşılmaktadır (DİE, 1991). Öte yandan, kadın çalışsa bile ev kadını, eş ve anne rollerinin geleneksel biçimde sürmesi gerektiği, dolayısıyla kadının "aile bütçesine katkı" için zorunlu olarak çalışma yaşamına girdiği görüşü yaygındır. Kadınlar da bu görüşü paylaşırken (Çelebi, 1990), günümüzde kadınların önemli bir bölümü çalışmalarının nedeni olarak ekonomik koşulları göstermekte (Bener, 1989) ve çalışma yaşamının en hoş giden yönünün gelir sağlaması olduğunu belirtmektedir (Çiftçi, 1982). Türkiye'de, genelde erkeklere kıyasla daha düşük eğitilmiş olmalarına karşın kadınlar, bugün Batıda bile erkek işi olarak düşünülen mesleklerde önemli yerlere gelmişlerdir (Erkut, 1982); ama önemli bir bölümü ev işlerini, özellikle eşlerinden çok az yardım alarak yürütmektedir (Bener, 1989; Çiftçi, 1982). Batı ülkelerinde de durum farklı değildir (Gunter ve Gunter, 1990; Hedges ve Barnett, 1972; Weisner, Garnier ve Loucky, 1994). O halde denebilir ki, insanın toplayıcı ve avcı olduğu dönemlerde başlayan ve kadının hamile ve emzikli olduğu zamanki özel durumu nedeni ile belirlenen iş bölümü (Çelebi, 1990) günümüzde de sürdürülmektedir.

İmamoğlu (1992) da değersiz görülen ev işleri için bir çift standartlık bulunduğunu belirtmektedir. Ücretli işler için söz konusu olmayan bu durum, ev içindeki başarının kadın ve erkek için farklı algılara yol açtığını ifade etmektedir. Erkeğin başarılı olduğu ev işi zor ve önemli olarak, kadının başarılı olduğu ev işi ise kolay ve önemsiz olarak algılanmaktadır. Ev işi ve ücretli işle ilgili bu tür cinsiyet rolü kalıp

yargılarına ilkökul çocuklarının da sahip oldukları bulunmuştur (Ungan, 1995)

Bener (1989), çalışan kadınların haftada yaklaşık 40 saat bir işte çalışmalarının yanısıra 42.55 saatlerini de ev işi yaparak geçirdiklerini; çalışmayan kadınlarda bu sürenin 49.22 saat olduğunu bulmuştur. Ev işlerinde, çalışan kadınların ancak % 62'si başkalarından yardım almaktadır ve bu yardımın da ancak % 24.5'i eşten gelmektedir. Batıda da ev işlerinin sorumluluğu kadına aittir (Golding, 1990; Gunter ve Gunter, 1990; Schooler, Miller, Miller ve Richtand, 1984). Kadının çalıştığı ailelerde bile erkeğin ev işini eşit olarak paylaşması % 23.7 gibi hayli düşük bir oranda görülmektedir (Ross, 1987). Hatta geleneksel olmayan yaşam tarzlarını (örneğin komün yaşamını) benimsemiş ailelerde bile geleneksel ev işi paylaşımının kısmen sürdürüldüğü gözlenmektedir (Weisner, Garnier ve Loucky, 1994).

Ev işleri, bazı ücretli işlere kıyasla kişiye daha çok özerklik duygusu vermekte ve daha çok teşekkür sağlamaktadır; ancak bunlar ekonomik bir kazancı olmayan, tamamlama ve kontrol duygusu ve iç ödül sağlamayan rutin işlerdir (Bird ve Ross, 1993). Ev işlerinin bu tür özelliklerinin depresyon belirtileri ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Golding, 1990). Ev işlerinin eşler arasında eşit olarak paylaşılması, geleneksel iş bölümünün sürdürülmesi de depresyona yol açabilmektedir (Keith ve Schafer, 1986). Ev işinin paylaşılması kadının kocasının onu duygusal ve davranışsal olarak desteklediği algısına yol açmaktadır; bu da kadının daha mutlu olmasını ve psikolojik olarak kendisini daha iyi hissetmesini sağlamaktadır (Pina ve Bengtson, 1993). Kadının çalışmadığı ailelerde bile ev işlerinin hepsini yapan kadınların, bu işlerini eşleri ile paylaşanlara kıyasla daha depresif oldukları bulunmuştur (Ross, Mirowsky ve Huber, 1989).

Çalışan kadınlara kıyasla ev kadınlarının daha depresif ve daha stresli oldukları belirlenmiştir (Ross ve ark., 1983).

Kadının çalışması muhtemelen kadının da erkeğin de psikolojik stresini azaltmaktadır. Kadının çalışması, kadın için ekonomik kaynakların ve kendilik saygısının artması, erkek için ise ekonomik gelişim ve yaşam standartlarının artması anlamına gelmektedir (Ross ve ark., 1983). Öte yandan, özellikle orta yaşlı ve yaşlı erkeklere göre, kadının çalışması anlaşmazlıkları artırmakta ve eşler arasındaki anlaşmazlık da depresyonu etkilemektedir (Keith ve Schafer, 1986). Türkiye'de de Uçman (1990), depresyonun çalışan kadınlarda görülen psikopatolojik belirtilerden biri olduğunu belirtmektedir. Uçman'a göre, çalışan kadınlar çalışan erkeklere kıyasla daha çok ruh sağlığı bozulma riski taşımaktadırlar.

Görülmektedir ki, hem Batıdaki hem de Türkiye'deki çalışmalarda, erkeklere kıyasla kadınlar için ve özellikle de çalışmayan kadınlar için yüksek ev işi yapma sıklığından söz edilmektedir. Batı literatüründe kadınlar için ev işi yapma ile depresyon arasındaki ilişki üzerinde de durulmaktadır. Ancak Türkiye'deki durum hakkında fazla bilgi yoktur. Bu araştırmada bu ilişki ele alınmakta, ev işi yapma sıklığı ile depresyon ilişkisi incelenmektedir. Batı literatüründe ev işleri ile depresyonun ilişkili olduğu bildirilen bir başka değişken de cinsiyet rolleridir.

Kişiler, biyolojik olarak kadın ya da erkektirler, ancak benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri çeşitlilik gösterir. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri sonuçlarına göre, bireylerin cinsiyet rolleri erkeksi (maskülen), kadınsı (feminen), androjen (iki cinsiyet rolünü birlikte gösteren) ve belirsiz (undifferentiated) olarak sınıflanmaktadır (Bem, 1974; Bem, Martyna ve Watson, 1976). Bireylerin benimsedikleri cinsiyet rollerine göre bazı farklı özellikler gösterdikleri belirlenmiştir. (Örneğin, Bem, 1975; Bem ve Lenney, 1976; Bem, Martina ve Watson, 1976; Bernard, Boyle ve Jackling, 1990, Quackenbush, 1990). Bazı araştırmalarda ruh sağlığı bakımından androjenlere özel bir yer

verilmiştir. Biyolojik cinsiyete kıyasla cinsiyet rollerinin depresyona katkısının daha önemli olduğunu belirten Golding ve Singer (1983), androjenliğin pozitif iç yaşantılarla (olumlu hayal kurma, yetersizlik hissetmeme vb.) yüksek derecede ilişkili olduğunu bulmuşlardır. O'Heron ve Orlofsky (1990), kaygı ve depresyon bakımından, androjenlerin en iyi, belirsiz cinsiyet rolü olanların da en kötü durumda olduklarını bildirmektedirler. Williams ve D'Alessandro (1994) da androjenlerin ruh sağlıklarının olumlu yönlerini vurgulamaktadırlar. Bazı araştırmalarda ruh sağlığının bazı yönleri (örneğin, bağımsızlık, yeterlilik, depresyon, kaygı) bakımından erkek-silerin de en az androjenler kadar iyi durumda oldukları bildirilmektedir (Golding ve Singer, 1983; O'Heron ve Orlofsky, 1990; Steenbarger ve Greenberg, 1990).

Yapılan ev işleri cinsiyet rollerine göre de farklılaşmaktadır. Gunter ve Gunter (1990), androjen, belirsiz ya da kadınsı cinsiyet rollerine sahip bireylerin erkeksi bireylere göre temel ev işlerini daha çok yaptıklarını belirtmektedirler. Denmark, Shaw ve Ciali (1985) de, geleneksel cinsiyet rolüne sahip erkeklerin diğer erkeklere göre daha az ev işi yaptıklarını, bu farkın kadınsı olan ve olmayan kadınlarda görülmediğini; ancak, kadınsı olmayan kadınların ev işinde harcadıkları süre bakımından daha çok çeşitlenme gösterdiklerini belirtmektedirler. Denmark ve arkadaşlarının bu sonuca dayanarak önerdikleri modele göre, geleneksel cinsiyet rolünden diğer cinsiyet rollerine doğru olan değişim, role uygun davranışlarda da gerçek bir değişime yol açmayabilir. Chusmir ve Koberg'in (1989) yaptıkları araştırmada cinsiyet rolü çatışmasını, cinsiyet rolü ne olursa olsun erkeklerden çok kadınların göstermesi bu model çerçevesinde yorumlanabilir. Ayrıca cinsiyet rolü çatışmasının da depresyonla ilişkisi olduğuna değinilmektedir (Chusmir ve Koberg, 1989). Benimsenen cinsiyet rolü ile yapılan cinsiyet rolü davranışları arasındaki farklılık

başka araştırmalarda da dile getirilmiştir. Örneğin, karşıt cinsiyet rolünü (erkeksiliği) bir kişilik boyutu olarak gösteren kadınların hepsinin erkeksi davranışlarda bulunmadıkları bildirilmektedir (O'Heron ve Orlofsky, 1990).

Cinsiyet rolleriyle yapılan ev işi miktarı ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkileri, görüldüğü gibi, Batı literatüründe görmek mümkündür ama Türkiye'deki durum görgül bir temele dayalı olarak bilinmemektedir. Bu araştırmada, bu konu da ele alınmaktadır.

Özetle, depresyon düzeyini ve yapılan ev işinin miktarını cinsiyet, çalışma durumu ve cinsiyet rolleri ayrı ayrı etkileyebilmektedir. Ancak bu etkiler hakkındaki bilgilerin önemli bölümü Batı kaynaklarından edinilmektedir. Türkiye'nin kültürel ve toplumsal farklılıklarına karşın Batıdakine benzer sonuçlar beklenebilir; cinsiyet rolünün ve çalışma durumunun ev işleri miktarı ve depresyon düzeyi üzerinde rolü olabilir. Öte yandan, cinsiyet, çalışma durumu ve cinsiyet rollerinin depresyon düzeyi ve ev işi miktarı üzerindeki ortak rollerine Batı kaynaklarında da değinilmemektedir. Bu değişkenlerin birlikte depresyon düzeyi ve ev işi miktarını etkilemeleri mümkündür. Bu araştırmada bu ortak etki incelenmektedir. Ayrıca, bu değişkenlerin ev işi yapma sıklığı ve depresyon düzeyini yordamadaki katkıları ile aralarındaki ilişkiler de ele alınmaktadır. Bu bilgiler ışığında, pratik sonuçlar çıkarılması da umulmaktadır.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, 200 kadın ve 200 erkek olmak üzere toplam 400 denekten oluşmaktadır. Ankara'nın çeşitli semtlerinde yaşayanlar arasından tesadüfi yolla seçilenlerden görüşmeyi kabul edenler araştırmaya denek olarak alınmıştır. Denekler, cinsiyet ve çalışma durumu (bir işte çalışmama) değişken-

lerine göre eşitlendirilmişlerdir. Çalışmayan erkeklerin çoğunluğunu emekliler oluşturmaktadır. Deneklerin yaşları 20-76 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 40.66'dır. Deneklerin hepsi evlidir; evlilik süreleri 1-49 yıl arasında değişmektedir ve ortalama evlilik süresi 20.4 yıldır. Denekler en çok 6 çocuk sahibidir, ancak çoğunluğun (% 87) en çok 3 çocuğu vardır ve ortalama çocuk sayısı 2'dir. Deneklerin % 3'ü hiç eğitim almamıştır, % 18'i ilkökul, % 12'si ortaokul, % 34'ü lise ve dengi ve % 33'ü üniversite mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Demografik özelliklerin öğrenildiği kişisel bilgi formunun yanısıra üç ölçek kullanılarak veri toplanmıştır.

Ev İşleri Ölçeği. Araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Düzenli olarak yapılması gereken, temizlik, bulaşık, yemek gibi 40 çeşit ev işi belirlenmiştir. Çocuk bakımının ev işinden kavramsal olarak farklı olduğu görüşü (Golding, 1990) paylaşıldığı için çocuk bakımı bu ölçeğe dahil edilmemiştir. Deneklerin ölçekteki işleri ne kadar sıklıkla yaptıkları sorulmaktadır. Denekler, her işi ne kadar sıklıkla yaptıklarını (0) hiç bir zaman, (1) arada sırada, (2) sıklıkla, (3) her zaman seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmektedirler. Ölçek toplam puanları belirlenirken, seçenek numaraları puan değeri olarak kabul edilmektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 0-120 arasında değişmektedir.

Ölçeğin güvenilirliği, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. Bunun için 100 deneklik bir örneklem üzerinde çalışılmıştır. Alpha katsayısı .95 bulunmuştur. İki yarı güvenilirliği de hesaplanmıştır ve güvenilirlik katsayısı .90 bulunmuştur.

Ölçeğin geçerliğine kanıt elde etmek amacıyla, bazı değişkenlere göre ev işi yapma sıklığı puanlarındaki değişim tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1. Geleneksel olarak ev işlerinin asıl sorumlusu olarak görülen kadınlar ($\bar{X} = 73.86$), erkeklerden ($\bar{X} = 32.33$) anlamlı olarak daha sıklıkla ev işi yapmaktadırlar, $F(1, 389) = 585.04, p < .05$.

2. Ev işleri için yardımcı olduğunu söyleyen kadınlar ($\bar{X} = 64.31$) ev işlerinde hiç yardımcıları olmadığını söyleyenlere ($\bar{X} = 82.47$) göre, daha az ev işi yapmaktadırlar, $F(1, 185) = 49.64, p < .05$.

3. Ev işlerine yardım ettiklerini söyleyen erkekler ($\bar{X} = 35.88$) yardım etmediklerini söyleyen erkeklere ($\bar{X} = 22.72$) göre daha sıklıkla ev işi yapmaktadırlar, $F(1, 198) = 38.74, p < .05$.

4. Eşi çalışan erkekler ($\bar{X} = 37.64$), eşi çalışmayan erkeklere ($\bar{X} = 29.27$) göre daha sıklıkla ev işi yapmaktadırlar, $F(1, 198) = 16.75, p < .05$.

Bu sonuçlara göre, Ev İşleri Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Bem Cinsiyet Rollerı Envanteri. Bem (1974) tarafından geliştirilen bu envanterin Kavuncu (1987) tarafından Türkçeye uyarlanan formu kullanılmıştır. Orijinal Envanter, Kadınlık, Erkeklik ve Sosyal Beğeni ölçeklerinden oluşmaktadır. Bu araştırmada, daha önce geçerlik ve güvenilirlikleri sınanan (Dökmen, 1991) ilk iki ölçek kullanılmıştır. Yirmişer sıfattan oluşan iki ölçek, maddeleri karışık sıralanmış olarak tek bir ölçek halinde uygulanmıştır. Denekler, her sıfatın kendilerine ne denli uygun olduğunu 7 basamaklı ölçek (1: hiç uygun değil, 7: her zaman uygun) üzerinde belirtmektedirler. Bu ölçeklerden iki ayrı puan elde edilmektedir: Kadınlık ve Erkeklik puanları. Bu puanların ortancaları hesaplanmaktadır. Kadınlık ve erkeklik ortancalarına göre, denneğin androjen, erkeksi, kadınsı ve belirsiz cinsiyet rollerinden hangisine sahip olduğu belirlenmektedir. Kadınlık puanı kadınlık ortancasının üstünde, erkeklik puanı

erkeklik ortancasının üstünde olanlar androjen; kadınlık puanı ortancanın altında, erkeklik puanı ortancanın üstünde olanlar erkeksi; kadınlık puanı ortancanın üstünde, erkeklik puanı ortancanın altında olanlar kadınsı ve iki puanı iki ortancanın altında olanlar da belirsiz cinsiyet rolüne sahip olarak kabul edilmektedir. Bu araştırmada kadınlık ve erkeklik ortancaları tüm örneklem (N = 400) için elde edilmiştir.

Beck Depresyon Ölçeği. Deneklerin depresyon düzeylerini belirlemek üzere, Tegin (1980) tarafından Türkçeye uygunluk ve güvenilirlik çalışması yapılan Beck Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu bildirilmektedir (Hisli, 1988, 1989). Ölçek, 21 depresif belirti kategorisinden ve her kategori de 4 kendini değerlendirme maddesinden oluşmaktadır. Denek, her kategoride kendine uygun bulduğu maddeyi işaretlemektedir. Bu maddeler de 0-3 olarak sıralanmıştır ve sıra numarası o maddenin ağırlıklı puanını göstermektedir. Bu puanların toplamı, denneğin depresyon puanını vermektedir. Alınabilecek en düşük toplam puan 0 ve en yüksek toplam puan 63'tür. Ölçeğin amacının, depresyon tanısı koymak olmayıp depresyon belirtilerinin derecelerini objektif olarak sayılandırarak dökmek olduğu bildirilmektedir (Hisli, 1989).

İşlem

Deneklere ev, işyeri ve kahvehane gibi ortamlarda ulaşılmıştır ve görüşmeyi kabul edenlere ölçekler uygulanmıştır. Uygulama yazar ve yazar tarafından eğitilen üç araştırmacı tarafından yapılmıştır. Deneklere ölçekler farklı sıralarda ve bireysel olarak uygulanmıştır. İşaretleme genellikle deneklerin kendileri tarafından yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulguları, ev işi yapma sıklığı ve depresyonla ilgili olarak iki bölümde

verilmektedir. Her bölümde önce çalışma durumu, cinsiyet ve cinsiyet rolleri değişkenlerinin temel ve ortak etkilerini belirlemek için yapılan varyans analizi sonuçları, sonra ev işi yapma sıklığı ve depresyon düzeyini yordamada bu değişkenlerin katkılarını belirlemek için yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları verilmektedir.

Çalışma durumu (bir işte çalışma-çalışmama), cinsiyet (kadın/erkek) ve cinsiyet rolü (androjen, erkeksi, kadınsı, belirsiz) değişkenlerinin, ev işi yapma sıklığı ve depresyon düzeyi üzerindeki etkisini görmek amacıyla seçkisiz gruplar için 2 (çalışma durumu) x 2 (cinsiyet) x 4 (cinsiyet rolü) faktörlü varyans

analizi uygulanmıştır. Anlamlı bulunan etkiler için, grupları karşılaştırırken eşit olmayan örneklem gruplarına uygun Fisher'in LSD Testi (Hovardaoğlu, 1994) kullanılmıştır. Ayrıca, bu değişkenlerin ev işi yapma sıklığı ve depresyon düzeyini yordamadaki katkılarını belirlemek üzere aşamalı (stepwise) çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bütün analizler için "SPSS For Windows" programı kullanılmıştır.

Ev İşi Yapma Sıklığı İle İlgili Bulgular

Ev İşi Ölçeği puanlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1.

Çalışma Durumu, Cinsiyet Ve Cinsiyet Rollerini Değişkenlerine Göre Ev İşi Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalamaları Ve Standart Sapmaları

Cins. Rolü	Çalışan			Çalışmayan			Toplam			
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	
Androjen	n	21	26	47	33	25	58	4	51	105
	\bar{X}	72.8	36.1	52.5	87.8	29.3	62.6	81.9	32.8	58.1
	SS	19.7	11.2	24.0	21.5	12.9	34.4	30.5	12.5	30.5
Maskülen	n	10	36	46	10	33	43	20	69	89
	\bar{X}	59.3	30.1	36.4	70.5	33.6	42.2	64.9	31.8	39.2
	SS	14.5	13.3	18.1	21.3	14.2	22.4	18.6	13.8	20.4
Feminen	n	34	11	45	42	10	52	76	21	97
	\bar{X}	66.5	27.5	57.0	82.5	38.0	74.0	75.4	32.5	66.1
	SS	15.0	16.2	22.7	16.1	19.0	24.2	17.5	18.0	24.9
Belirsiz	n	35	27	62	15	32	47	50	59	109
	\bar{X}	66.7	30.7	51.0	67.6	33.5	44.4	66.9	32.2	48.2
	SS	14.6	12.8	22.6	17.7	18.0	23.9	15.4	15.8	23.3
Toplam	N	100	100	200	100	100	200	100	100	400
	\bar{X}	67.2	31.5	49.4	80.8	32.9	56.9	74.0	32.2	53.1
	SS	16.1	13.1	23.1	19.9	15.7	29.9	19.3	14.5	27.1

Yapılan varyans analizi sonucuna göre, çalışma durumu, cinsiyet ve cinsiyet rolleri değişkenlerinin temel etkileri anlamlıdır. (çalışma durumu: $F(1, 384) = 13.43, p < .001$; cinsiyet: $F(1, 384) = 471.60, p < .001$; cinsiyet rolleri: $F(3, 384) = 4.65, p < .01$). Çalışmayanlar ve

kadınların daha sıklıkla ev işi yaptıkları bulunmuştur.

Cinsiyet rolleri için yapılan Fisher LSD Testi sonucuna göre, kadınsılar, androjenlerden ($t = 3.56, p < .05$), belirsizlerden ($t = 8.02, p < .05$) ve erkeksilerden ($t = 11.45, p < .05$) anlamlı

düzeyde daha sık ev işi yapmaktadırlar. Androjenler de belirsizlerden ($t = 4.53, p < .05$) ve erkeksilerden ($t = 8.19, p < .05$) daha sıklıkla ev işi ile meşgul olmaktadır. Belirsizlerin de erkeksilerden daha sık ev işi yaptıkları bulunmuştur ($t = 3.92, p < .05$). Kısaca, en çok ev işi yapanlar kadınsılar olup, onları androjenler ve belirsizler izlemektedir, erkeksiler ise en az ev işi yapanlardır.

Çalışma durumu ile cinsiyetin ($F(1, 384) = 5.21, p < .05$) ve cinsiyet ile cinsiyet rollerinin ($F(3, 384) = 3.75, p < .05$) ortak etkileri de anlamlıdır. Çalışma durumu ile cinsiyetin ortak etkisi için kullanılan Fisher LSD Testi sonucuna göre, çalışan kadınlar çalışan erkeklerden ($t = 15.75, p < .05$), çalışmayan kadınlar çalışmayan erkeklerden ($t = 21.17, p < .05$) daha çok ev işi yapmaktadırlar. Kısaca, çalışınlar ya da çalışmasınlar kadınlar erkeklerden daha çok ev işi yapmaktadırlar. Kadınlar karşılaştırıldığında, çalışmayanların daha çok ev işi yaptıkları anlaşılmaktadır ($t = 6.04, p < .05$). Erkeklerde ise böyle bir fark çıkmamıştır.

Cinsiyet ve cinsiyet rolleri ortak etkisi için de Fisher LSD Testi kullanılmıştır. Androjen kadınların androjen erkeklerden ($t =$

$15.75, p < .05$), erkeksi kadınların erkeksi erkeklerden ($t = 8.16, p < .05$) kadınsı kadınların kadınsı erkeklerden ($t = 10.88, p < .05$) ve belirsiz kadınların belirsiz erkeklerden ($t = 11.29, p < .05$) daha sıklıkla ev işi yaptıkları bulunmuştur. Kısaca cinsiyet rolleri ne olursa olsun kadınlar erkeklere kıyasla daha çok ev işi yapmaktadırlar. Kadınlar cinsiyet rollerine göre karşılaştırıldığında, androjen kadınların erkeksi kadınlardan ($t = 4.07, p < .05$), kadınsı kadınlardan ($t = 2.31, p < .05$) ve belirsiz kadınlardan ($t = 4.77, p < .05$); kadınsı kadınların da erkeksi kadınlardan ($t = 2.60, p < .05$) ve belirsiz kadınlardan ($t = 2.89, p < .05$) daha sıklıkla ev işi yaptıkları bulunmuştur. Erkeksi kadınlarla belirsiz kadınlar arasında ev işi yapma sıklığı bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Cinsiyet rolü ne olursa olsun erkekler arasında hiç bir fark da anlamlı çıkmamıştır.

Ev işi yapma sıklığını yordamada çalışma durumunun, cinsiyetin ve kadınlık, erkeklik puanlarının katkılarını belirlemek için aşamalı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2

Çalışma Durumunun, Cinsiyetin ve Kadınlık, Erkeklik Puanlarının Ev İşi Yapma Sıklığını Yordamadaki Katkıları (Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları)

Değişken	Toplam (N = 400)			Kadınlar (n = 200)			Erkekler (n = 200)		
	R ²	Beta	T	R ²	Beta	T	R ²	Beta	T
Cinsiyet	.60	-.721	-22.48*						
Kadınlık	.63	.128	4.90*	.16	.326	5.02*	-	-	-
Çalışma	.64	.157	4.25*	.22	.268	4.12*	-	-	-
Erkeklik	-	-.025	.77	-	-.04	-.62	-	-	-

* $p < .05$

Tablo 2'de görüldüğü gibi, tüm örneklem için ev işi yapma sıklığını yordamada cinsiyet, kadınlık puanı ve çalışma durumunun katkıları % 64'tür. Ev işi yapma sıklığını yordamada en büyük katkı cinsiyetten gelmektedir. Ev işi yapma sıklığını yordamada sadece kadınlar için kadınlık puanı ile çalışma durumunun anlamlı katkılardan söz edilebileceği anlaşılmaktadır. Bu iki değişken de kadınların ev işi yapma sıklıklarının ancak % 22'sini

açıklamaktadır.

Depresyon Puanıyla İlgili Bulgular

Deneklerin depresyon puanlarının, çalışma durumu, cinsiyet ve cinsiyet rolleri değişkenlerine göre aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3'de verilmektedir.

Tablo 3

Çalışma Durumu, Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerini Değişkenlerine Göre Depresyon Puanlarının Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Cins. rolü.		Çalışan			Çalışmayan			Toplam		
		Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Androjen	n	21	26	47	33	25	58	54	51	105
	\bar{X}	10.8	7.3	8.9	13.7	8.6	11.5	12.6	7.9	10.3
	SS	7.2	7.3	7.4	10.1	7.7	9.4	9.1	7.4	8.6
Maskülen	n	10	36	46	10	33	43	20	69	89
	\bar{X}	7.0	9.9	9.3	19.9	14.4	15.7	13.5	12.1	12.4
	SS	2.9	4.6	4.4	9.6	8.4	8.9	9.6	7.0	7.6
Feminen	n	34	11	45	42	10	52	76	21	97
	\bar{X}	10.8	9.9	10.6	14.4	10.5	15.2	13.9	10.2	13.1
	SS	5.6	10.5	7.0	8.6	4.4	8.3	7.9	10.2	8.0
Belirsiz	n	35	27	62	15	32	47	50	59	109
	\bar{X}	9.9	11.3	10.6	13.5	16.9	15.9	11.0	14.4	12.8
	SS	7.4	6.0	6.8	7.4	10.8	9.9	7.5	9.3	8.6
Toplam	N	100	100	200	100	100	200	100	100	400
	\bar{X}	10.1	9.6	9.9	15.4	13.4	14.4	12.8	11.5	12.1
	SS	6.5	6.6	6.5	9.2	9.3	9.3	8.3	8.3	8.3

Yapılan varyans analizi sonucuna göre, depresyon puanı üzerinde çalışma durumu ($F(1, 384) = 21.04, p < .05$) ve cinsiyet rolleri ($F(3, 384) = 2.63, p < .05$) değişkenlerinin temel etkisi anlamlıdır. Ortak etkilerden sadece cinsiyet ve cinsiyet rolleri ortak etkisi ($F(3, 384) = 3.62, p < .05$) anlamlı bulunmuştur.

Anlamlı bulunan çalışma durumu temel

etkisi incelendiğinde, çalışmayanların depresyon puanlarının çalışanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Anlamlı bulunan cinsiyet rolleri temel etkisi için yapılan Fisher LSD Testi sonuçlarına göre, kadınlıkların ($t = 2.49, p < .05$) ve belirsizlerin ($t = 2.34, p < .05$) depresyon puanları androjenlere kıyasla daha yüksektir.

Anlamli bulunan cinsiyet ve cinsiyet rolleri ortak etkisi için yapılan Fisher LSD Testi sonucuna göre ise, androjen kadınlarla androjen erkekler arasında ($t = 3.05, p < .05$), kadınsı kadınlarla kadınsı erkekler arasında ($t = 1.91, p < .05$) ve belirsiz kadınlarla belirsiz erkekler ($t = 2.23, p < .05$) arasında depresyon puanı bakımından anlamlı farklılıklar vardır. Androjen ve kadınsı kadınların, aynı cinsiyet rollerindeki erkeklere göre daha yüksek depresyon puanlarına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Belirsiz cinsiyet rolündeki erkeklerin de aynı cinsiyet rolündeki kadınlardan daha yüksek depresyon puanları vardır. Erkeksi kadınlarla erkeksi erkekler arasında anlamlı bir farklılık bulun-

mamıştır. Farklı cinsiyet rollerindeki kadınlar karşılaştırıldığında hiç bir anlamlı farklılık saptanmamıştır. Farklı cinsiyet rollerindeki erkekler karşılaştırıldığında ise, erkeksilerin androjenlerden ($t = 2.86, p < .05$), belirsizlerin androjenlerden ($t = 4.30, p < .05$) ve kadınsılardan ($t = 2.11, p < .05$) daha yüksek depresyon puanına sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Depresyon puanını yordamada çalışma durumunun, cinsiyetin, kadınlık, erkeklik ve ev işi puanlarının katkısını belirlemek amacıyla aşamalı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4'de verilmektedir.

Tablo 4

Çalışma Durumunun, Cinsiyetin ve Kadınlık, Erkeklik, Ev İşi Puanlarının Depresyon Puanını Yordamadaki Katkıları (Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları)

Değişken	Toplam (N = 400)				Kadınlar (n = 200)				Erkekler (n = 200)		
	R ²	Beta	T		R ²	Beta	T		R ²	Beta	T
Çalış.	.07	.28	5.83*	Çalış.	.10	.32	4.73*	Kadın.	.07	-.24	-3.53*
Erkek.	.09	-.12	-2.46*	Erkek.	-	-.06	-.83	Çalış.	.11	.21	3.21*
Cins.	-	-.05	-1.05	Kadın.	-	.03	.48	Evişi	.16	-.15	-2.24*
Kadın.	-	-.06	-1.13	Evişi	-	.06	.85	Erkek.	-	-.12	-1.69
Evişi	-	.02	.42								

*p < .05

Tablo 4'te görüldüğü gibi, bütün denekler için, çalışma durumu ve erkeklik puanının depresyon puanını yordamadaki toplam katkıları ancak % 9'tur ve bu katkının önemli bölümü çalışma durumundan kaynaklanmaktadır. Kadınlarda, depresyon puanını yordamada sadece çalışma durumunun katkısı anlamlı çıkmıştır. Erkeklerde ise, kadınlık puanının, çalışma durumunun ve ev işi puanının depresyon puanına katkılarının anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Ev İş Yapma Sıklığı, Depresyon, Kadınlık ve Erkeklik Puanları Arasındaki İlişkiler

Ev işi yapma sıklığı, depresyon, kadınlık ve erkeklik puanları arasındaki ilişkiler, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları olarak, Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5'ten, kadınlarda ev işi puanıyla kadınlık ve depresyon puanları arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğu, erkeklerde de depresyon puanıyla ev işi, kadınlık ve erkeklik puanları arasında negatif ilişkiler olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5*Ev İşi Yapma Sıklığı, Depresyon, Kadınlık, Erkeklik Puanları Arasındaki İlişkiler*

Denekler	Değişkenler	Evişi	Depresyon	Kadınlık
Toplam (N = 400)	Depresyon	.08		
	Kadınlık	.41*	-.05	
	Erkeklik	-.16*	-.10*	.17*
Kadınlar (n = 200)	Depresyon	.17*		
	Kadınlık	.40*	.12	
	Erkeklik	.09	.00	.26*
Erkekler (n = 200)	Depresyon	-.16*		
	Kadınlık	.08	-.27*	
	Erkeklik	-.04	-.19*	.30*

*p < .05

Tartışma

Ev işi yapma sıklığı ve depresyonla ilişkili bulgular, önce ayrı sonra birlikte ele alınarak tartışılacaktır.

Bu araştırmada özellikle ev işi yapma sıklığı ve depresyon puanları üzerinde çalışma durumu, cinsiyet ve cinsiyet rollerinin ortak etkisi üzerinde durulmuş; ancak bu ortak etkiler anlamlı bulunmamıştır. Bu nedenle burada öncelikle anlamlı bulunan temel ve ortak etkiler tartışılmaktadır.

Ev İşi Yapma Sıklığı

Ev işi yapma bakımından en önemli fark cinsiyete göredir; cinsiyet, ev işi yapma sıklığındaki değişimin % 60'ını açıklamaktadır. Yerli ve yabancı literatüre paralel olarak bu araştırmada bir kez daha ortaya çıkmıştır ki, ev işlerini kadınlar yapmaktadır. Bu durumun, çoğu kültürde aynı olduğu görülmektedir.

Kadınlar arasında da bazı farklılaşmalar gözlenmektedir. Daha önceden de bilindiği (örn. Bener, 1989) gibi, çalışmayan kadınlar çalışan kadınlara kıyasla daha sıklıkla ev işi yapmak-

tadır. Ev işleri, çalışmayan kadının birincil görevi olarak sürdürülmektedir.

Kadınlar cinsiyet rollerine göre de farklılaşmaktadır. Androjen kadınların, diğer cinsiyet rollerini benimsemiş kadınlara kıyasla daha sıklıkla ev işi yaptıkları, bu bakımdan geleneksel cinsiyet rolünü benimsemiş kadınlardan bile farklı oldukları anlaşılmaktadır. Androjenlerin bazı görevlerde diğer cinsiyet rollerindeki bireylerden daha iyi performans gösterdiklerini bildiren araştırma sonuçları (Bem, 1975; Bem ve Lenney, 1976; Bem, Martyna ve Watson, 1976) ile bu sonuçların uyduğundan söz edilebilir. Bu araştırmalarda, androjen kadınların, kadınsı kadınlara göre bazı bakım ve ilgi davranışlarını (örneğin, yavru bir kediye ya da insan yavrusuna ilgi gösterme gibi) daha çok gösterdikleri bildirilmektedir. Bu araştırmada da, kadınsı cinsiyet rolüne daha uygun bir davranış olan ev işlerini androjen kadınların kadınsı kadınlardan daha fazla yaptıkları gözlenmiştir.

Öte yandan, kadınsı olan ve olmayan kadınlar arasında ev işi yapma bakımından fark olmadığını bildiren araştırma sonuçları (Denmark, Shaw ve Cialı, 1985) ile bu sonuçlar

farklılık göstermektedir. Bu araştırmada, Gunter ve Gunter'in (1990) belirttiği gibi, kadınsıların en çok ev işi yaptıkları deneklerin genelinde belirlenmiş, ancak kadınlar özelinde farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmada, ev işi yapma bakımından kadınlar arasında kadınsıların androjenlerden daha az, erkeksilerden ve belirsizlerden daha çok ev işi yaptıkları belirlenmiştir. Aralarında anlamlı farklılık bulunmayan iki grup belirsiz kadınlarla erkeksi kadınlardır. Belirsiz cinsiyet rolündeki kadınlar ilginç bir grubu oluşturmakta; ev işi yapma bakımından kadınsılardan ve androjenlerden farklı ve erkeksilere benzer davranışlar sergilemektedirler. Cinsiyet rollerinin belirlenmesi işlemi hatırlanırsa, kadınlık ve erkeklik puanları grubun kadınlık ve erkeklik medyanlarından küçük olan denekler belirsiz cinsiyet rolüne sahip olarak kabul edilmektedir. Bu kişiler kadınlık ve erkeklik rollerini düşük düzeyde benimsemişlerdir. Dolayısı ile, geleneksel kadınlık görevi olarak görülen ev işlerini kadınlık rolünü yüksek düzeyde benimsemiş oldukları anlaşılan kadınsı ve androjen kadınlardan az, kadınlık rolünü düşük düzeyde benimsemiş erkeksi kadınlar kadar ev işi yapmaktadırlar. O halde, kadınlarda ev işi yapma sıklığını kadınlık rolünü benimseme düzeyi büyük ölçüde belirlemektedir. Nitekim kadınlarda, kadınlık puanı ev işi yapma sıklığındaki değişimin anlamlı bir yüzdesini açıklamaktadır ve ev işi yapma puanı ile kadınlık puanı arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

Erkeklerde, ne çalışma durumu ne de cinsiyet rolü ev işi yapma sıklığını belirlemektedir. Bu araştırmada çalışmayan erkek denekler örneklemini emekli erkekler oluşturmaktadır. Dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de "ev erkekliliği" sık rastlanır bir durum değildir (Kandiyoti, 1984). Evde daha uzun süre bulunmanın ev işleri ile daha çok uğraşmaya yol açması sadece kadınlar için söz konusudur. Erkekler emekli olduklarında da bu durumun değişmemesi, ev işlerinin toplumsal cinsiyet

şemasında kadınlar için yer aldığını göstermektedir. Bunun değişmesi de pek kolay değildir. Çünkü, ev işlerinin toplumsal cinsiyet şemasındaki bu yeri, ders kitaplarında bile pekiştirilmektedir (Dökmen, 1995).

Batı literatüründe sözü edilen cinsiyet rolü-ev işi yapma ilişkisi (Gunter ve Gunter, 1990) bu araştırmada sadece kadınlar için ve bazı değişimlerle doğru görünmektedir. Kadınlarda cinsiyet rolüne göre ev işi yapma sıklığında gözlenen farklılık erkeklerde gözlenmemektedir. Bu sonuç, cinsiyet rolleri ile davranışlar arasındaki bağlantının her zaman güçlü olmadığı bulgularıyla (O'Heron ve Orlofsky, 1990) uyusmaktadır ancak bu durum erkekler için daha doğru görünmektedir. Türk erkekleri geleneksel cinsiyet rolünden başka rolleri benimsemiş olsalar da henüz bu değişim ev işlerine yansımamıştır. Erkeklik rolünü daha çok benimsemiş olan kadınların (erkeksi kadınların) bile kadınlık rolünü daha çok benimsemiş olan erkeklere (kadınsı erkeklere) göre daha çok ev işi yaptıklarından söz etmek belki de yanlış olmayacaktır. Toplumsal cinsiyet şeması değişmedikçe ve buna bağlı olarak İmamoğlu'nun (1992) sözünü ettiği ev işlerine yapılan yüklemelerde gözlenen çifte standartlılık sürdükçe iki cins arasındaki bu farklılık da sürecektir.

Depresyon

Bulgulara bakıldığında, çalışma durumunun depresyonu belirleyici/yordayıcı önemli bir değişken olduğu görülmektedir. Çalışma yaşamının, güçlüklerine karşın insanların psikolojik sağlıklarını olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır; hiç değilse çalışmayanlarla çalışanlar karşılaştırıldığında bu sonuç ortaya çıkmaktadır. Çalışmak kişinin, bir işe yaradığı, toplumda bir statüsü olduğu, emeğinin değerlendirildiği duygusunu yaşamasını ve kendini daha zengin bir içerikle tanımlamasını sağlamaktadır; bu da psikolojik sağlıkla sonuçlanmaktadır. Nitekim, kendilik tanımlamasının karmaşıklığı arttıkça depresyon puanının düşme eğilimi

gösterdiği bildirilmektedir (Linville, 1987). Bu araştırma sonuçlarına göre, bir işte çalışmanın da böyle bir işlevi olduğu söylenebilir. Ayrıca, Ross ve arkadaşlarının (1983) değindiği, çalışmanın ekonomik yönden aileye bir rahatlık sağlamanın rolü de olmalıdır. Nitekim Türk kadınlarında çalışmanın en önemli nedeninin ekonomik yönü olduğu bildirilmektedir (Bener, 1989; Çiftçi, 1982). Ekonomik yönden rahatlama ve kendini daha çok özellikle tanımlama fırsatı kadınların kendilerini psikolojik olarak daha iyi hissetmelerini sağlamaktadır.

Depresyon puanının, cinsiyet rollerine göre de anlamlı ölçüde değiştiği anlaşılmaktadır. Karşılaştırıldıklarında, kadınsıların ve belirsizlerin depresyon puanlarının androjenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğerleri arasındaki farklar anlamlı bulunmamıştır. Kadınlık ve erkeklik puanlarının her ikisinin de yüksek olmasının (androjenliğin), erkeklik puanının düşük olmasına (kadınsılığa ve belirsizliğe) kıyasla, psikolojik durumu olumlu yönde daha çok etkilediği söylenebilir. Literatürde de androjenler en olumlu ruh sağlığına sahip bireyler olarak gösterilmektedir. Erkeklerin de ruh sağlığı yönünden androjenlere benzer oldukları bildirilmektedir (O'Heron ve Orlofsky, 1990, Williams ve D'Alessandro, 1994). Burada da buna paralel bulgular elde edilmiş; Türk örneğinde de androjenlerin ve erkeklerin daha olumlu ruh sağlığına sahip oldukları görülmüştür.

Cinsiyet ve cinsiyet rollerinin, depresyon üzerinde ortak etkisi olduğu belirlenmiştir. Karşıt cinsiyet rolünü, erkeksiliği benimseyen kadınların erkeksi erkekler kadar, karşıt cinsiyet rolünü, kadınsılığı benimsemiş erkeklerin ise kadınsı kadınlardan daha düşük depresyon puanına sahip oldukları görülmektedir. Kadınsı cinsiyet rolünün erkeklerde ruh sağlığı ile olumlu ilişki göstermesi ilginçtir. Kişilerarası ilişkiye duyarlık, bakım ve ilgi yönelimli olma gibi kadınsı cinsiyet rolüne uygun bulunan özelliklerin erkeklerin ruh sağlığı için olumlu

sonuçları olduğu görülmektedir.

Analiz sonuçları incelendiğinde, cinsiyet rollerine göre farklılaşmanın erkekler için söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır. Depresyonun belirleyicisi olarak cinsiyet rollerinin daha önemli olduğu (Golding ve Singer, 1983) bulgusu bu araştırmada sadece erkekler için desteklenmiştir. Geleneksel cinsiyet rolü (erkeksilik) erkeklerin ruh sağlıkları için potansiyel bir tehlike olarak belirirken, geleneksel olmayan cinsiyet rolü (androjenlik ve kadınsılık) tam tersi bir durum yaratmaktadır. Yine de cinsiyet rolü belirsizliği erkekler için daha olumsuz ruh sağlığı anlamına gelmektedir. Bu sonuç, O'Heron ve Orlofsky'nin (1990) bulgularıyla paralellik göstermektedir. Kadınlık ve erkeklik puanlarının artması olumlu ruh sağlığı ile düşmesi ise olumsuz ruh sağlığı ile birlikte gözlenmektedir. Özellikle kadınlık puanı erkeklerde depresyon puanına anlamlı (ama negatif) ölçüde katkıda bulunmaktadır; yani kadınlık puanının artması depresyonun düşmesi ile birlikte gözlenmektedir. Geleneksel cinsiyet rollerinin sadece kadınlar için zorlayıcı olmadığı, erkekler için de olumsuz ruh sağlığı riski taşıdığı anlaşılmaktadır. Toplumsal cinsiyet şemasında erkeklikle ilişkili roller, erkekler için de olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Kadınlar için depresyon puanı ile kadınlık ve erkeklik puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Farklı cinsiyet rolündeki kadınların depresyon puanları hemen hemen aynıdır. Aralarındaki fark anlamlı olmamakla birlikte, kadınların depresyon puanlarının erkeklerinkinden biraz daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır, $F(1, 384) = 3.44, p < .06$. Bu sonuç, cinsiyet rolleri ne olursa olsun bütün kadınların depresyon bakımından erkeklerden daha riskli bir grup olduklarını düşündürmektedir. Ancak cinsiyet-depresyon ilişkisini inceleyen araştırma sonuçları arasında farklılıklar olduğu da bildirilmektedir (Hisli, 1988).

Hisli (1988), Beck Depresyon Ölçeği

için 17 puanının kesim noktası olarak iyi işlediğini bildirmektedir. Bu çalışmada, çalışmayan erkeksi kadınların depresyon puanlarının ortalaması 19.9 bulunmuştur. Çalışma durumu, cinsiyet ve cinsiyet rolleri ortak etkisi anlamlı bulunmadığı için, çalışmayan erkeksi kadınlar grubunun diğer gruplardan daha depresif olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Ancak, bu grubun durumu ilginçtir. Geleneksel cinsiyet rolüne uygun olarak çalışmayan ama geleneksel olmayan, karşıt cinsiyet rolünü benimsemiş kadınların ruh sağlıklarının tehdit altında olduğu görülmektedir. Burada, yaşanan bilişsel tutarsızlığın ruh sağlığı için bir risk yarattığından söz edilebilir. Belki erkeklerle karşılaştırıldıklarında, çalışan kadınlar ruh sağlığı yönünden daha çok risk altındadır (Uçman, 1990); ama kadınlar kendi aralarında kıyaslandıklarında çalışma durumunun depresyon için önemli bir belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Regresyon analizi sonucuna göre, çalışma durumu özellikle kadınlar için daha önemlidir. Ross ve arkadaşları (1983) çalışmanın özellikle kadınların ruh sağlıklarını olumlu yönde etkilediğini bildirmektedirler. Türk örneklemini için de benzer sonuçlar alınmıştır, bir işte çalışma Türk kadınlarını da olumlu yönde etkilemektedir.

Ev İşi Yapma Sıklığı ile Depresyon İlişkisi

Batı literatünde, özellikle kadınlar için ev işleri ile depresyon arasında ilişki olduğu bildirilmektedir (Golding, 1990). Bu araştırma sonuçlarına göre ise, hem kadınlar hem de erkekler için depresyon ile ev işi yapma sıklığı arasında düşük ama anlamlı bir ilişkiden söz etmek mümkündür. Ancak bu ilişkinin kadınlarda pozitifken, erkeklerde negatif olması ilginçtir. Kadınlarda, ev işi yapma sıklığı ile depresyon puanının birlikte yükselmesi daha çok gözlenirken, erkeklerde ev işi yapma sıklığının yükselmesi ile depresyon puanının düşmesi daha çok gözlenmektedir. Ev işlerinin tek sorumlusu durumundaki kadınlar için fazla iş

yapmanın ruh sağlığının bozulmasına yol açtığı ama arada sırada iş yapmanın erkeklerin ruh sağlıklarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu sonuç, erkeklerin başarılı olduğu ev işlerinin zor ve önemli olarak, kadının başarılı olduğu ev işlerinin ise kolay ve önemsiz olarak algılanmasıyla (İmamoğlu, 1992) daha açık hale gelmektedir. Kısaca, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumların sürmesinin hem kadınlar için hem erkekler için olumsuz sonuçlar doğurduğu söylenebilir.

Kaynaklar

- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42 (2), 155-162.
- Bem, S. L. (1975). Sex role adaptability: One consequence of psychological androgyny. *Journal of Personality and Social Psychology*, 31 (4) 634-643.
- Bem, S. L., & Lenney, E. (1976). Sex typing and the avoidance of cross-sex behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 33 (1), 48-54.
- Bem, S. L., Martyna, W., & Watson, C. (1976). Sex typing and androgyny: Further explorations of the expressive domain. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34 (5), 1016-1023.
- Bener, Ö. (1989). *Kadınların zaman ve para kullanımı*. Yayınlanmamış doktora tezi. H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi Programı), Ankara.
- Bernard, M. E., Boyle, G. J., & Jackling, B. F. (1990). Sex role identity and the mental ability. *Personality and Individual Differences*, 11(3), 213-217.
- Bird, C. E., & Ross, C. E. (1993). Houseworkers and paid workers: Qualities of the work and effect on personal control. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 913-

- 925.
- Chusmir, L. H., & Koberg, C. S. (1989). Gender identity and sex role conflict among working women and men. *The Journal of Psychology*, 122 (6), 567-575.
- Çelebi, N. (1990). *Kadınlarımızın cinsiyet rolü tutumları*. Konya: Sebat Ofset.
- Çiftçi, O. (1982). *Kadın sorunu ve Türkiye'de kamu görevlisi kadınlar*. Ankara: TODAİE yayını.
- Denmark, F. L., Shaw, J. S., & Ciali, S. D. (1985). The relationship among sex roles, living arrangements, and the division of household responsibilities. *Sex Roles*, 12 (5/6), 617-625.
- DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü). (1991). *Türkiye istatistiği cep yaylığı: 1990*. Ankara: DİE Matbaası.
- Dökmen, Z. (1991). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 81-89.
- Dökmen, Z. (1995). İlkokul ders kitaplarının cinsiyet rolleri bakımından incelenmesi. 3P: *Psikoloji Psikiyatri Psikofarmakoloji Dergisi*, 3(2), 38-44.
- Erkut, S. (1982). Dualism in values toward education of Turkish women. Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.) *Sex roles, family and community in Turkey*. Indiana: Indiana University Turkish Studies.
- Golding, J. M. (1990). Division of household labor, strain, and depressive symptoms among Mexican Americans and nonhispanic whites. *Psychology of Women Quarterly*, 14, 103-117.
- Golding, J. M., & Singer, J. L. (1983). Pattern of inner experience: Daydreaming styles, depressive moods and sex roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45 (3), 663-675.
- Gunter, N. C., & Gunter, B. G. (1990). Domestic division of labor among working couples. Does androgyny make a difference? *Psychology of Women Quarterly*, 14, 355-370.
- Hedges, J. N., & Barnett, J. K. (1972). Working women and the division of household tasks. *Monthly Labor Review*, 95, 9-14.
- Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanteri'nin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6 (22), 118-126.
- Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanteri'nin üniversite öğrencileri için geçerliği ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7 (23), 3-13.
- Hovardaoğlu, S. (1994). *Davranış bilimleri için istatistik*. Ankara: Hatipoğlu.
- İmamoğlu, E. O. (1992). Evaluating his/her success/failure at breadwinning/ home-making: A case of double standards. *Journal of Human Sciences*, 11 (2), 19-31.
- Kandiyoti, D. (1982). Kadınlarda psikososyal değişim: Kuşaklar arasında bir karşılaştırma. N.Abadan-Unat (Der.). *Türk toplumunda kadın*. İstanbul: Sosyal Bilimler Araştırma Dizisi 1, 311-339.
- Kandiyoti, D. (1984). Aile yapısında değişme ve süreklilik. Karşılaştırmalı bir yaklaşım. *Türkiye'de ailenin değişimi. Toplumbilimsel incelemeler*. Ankara: Maya, 15-33.
- Kavuncu, N. (1987). *Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Türk toplumuna uyarlama çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keith, P. M., & Schafer, R. B. (1986). Housework, disagreement, and depression among younger and V older couples. *American Behavioral Scientist*, 29 (4), 405-422.
- Linville, P. W. (1987). Self-complexity as a cognitive buffer against stress-related illness and depression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (4), 663-676.
- O'Heron, C. A., & Orlofsky, J. L. (1990). Stereotypic and nonstereotypic sex role

- trait and behavior, gender identity, and psychological adjustment. *Journal of Personality and Social*, 58 (1), 134-143.
- Pina, D. L., & Bengtson, C. L. (1993). The division of household labor and wives' happiness: Ideology, employment, and perceptions of support. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 901-912.
- Quackenbush, R. L. (1990). Sex roles and social sexual effectiveness. *Social Behavior and Personality*, 18 (1), 35-40.
- Ross, C. E. (1987). The division of labor at home. *Social Forces*, 65 (3), 816-833.
- Ross, C. E., Mirowsky, J., & Huber, J. (1989). Dividing work, sharing work, and inbetween: Marriage patterns and depression. *American Sociological Review*, 48, 809-823.
- Ross, C. E., Mirowsky, J., & Ulbrich, P. (1983). Distress and traditional female role: A comparison of Mexicans and Anglos. *American Journal of Sociology*, 89 (3), 670-682.
- Schooler, C., Miller, J., Miller, K. A., & Richtand, C. N. (1984). Work for the household: Its nature and consequences for husbands and wives. *American Journal of Sociology*, 90(1), 97-124.
- Steenbarger, B. N., & Greenberg, R. P. (1990). Sex roles, stress and distress. A study of person by situation contingency. *Sex Roles*, 22 (1/2), 59-68.
- Tegin, B. (1980). *Depresyonda bilişsel şemalar*. (Yayınlanmamış doktora tezi). H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uçman, P. (1980). Ülkemizde çalışan kadınlarda stresle başa çıkma ve psikolojik rahatsızlıklar. *Psikoloji Dergisi*, 7 (24), 58-75.
- Ungan, Ü. (1995). *Causal attributions concerning his/her success/failure at breadwinning/ homemaking tasks: A developmental analysis of elementary school children and comparison of university students*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Weisner, T. S., Garnier, H., & Loucky, J. (1994). Domestic tasks, gender egalitarian values and children's gender typing in conventional and nonconventional families. *Sex Roles*, 30 (1/2), 23-54.
- Williams, D. E., & D'Alessandro, J. D. (1994). A comparison of three measures of androgyny and their relationship to psychological adjustment. *Journal of Social Behavior and Personality*, 9 (3), 469-480.

Summary

The Relations of Employment Status, Gender, and Gender Roles to Housework and Depression

Zehra Yaşın Dökmen**
Ankara University

Research findings from the West and Turkey indicated that gender, gender roles and employment status are variables affecting the amount of housework and depression level. The purpose of this study is to investigate the interaction effects and contributions of these variables to the amount of housework and depression level, and the relationship among the frequency of household activities, scores of depression, and gender roles.

Method

The sample consisted of 200 women and 200 men who were matched on employment status (employed and nonemployment). The subjects were married, their mean age was 40.66.

Subjects were administered a demographic questionnaire and three other scales: the Scale of Housework Activities, the Bem Sex Role Inventory and the Beck Depression Inventory. The housework frequency was measured by using the Scale of Housework Activities developed by the author. The scale consisted of 40 household activities and did not include the work about child-care. Its reliability and validity were found to be sufficiently high. Cronbach's Alpha was .95. Several findings supported its validity. The scale showed that women engaged in significantly more

housework than men; women who have a helper for housework engaged in significantly less housework than women who did not have any support. The Bem Sex Role Inventory (Bem, 1974) which was adapted to Turkish by Kavuncu (1987) was used to determine subject's gender roles. Although the original Inventory has three scales, in this study only two of them, the Femininity Scale and the Masculinity Scale were used. It was found that they had acceptable reliability and validity (Dökmen, 1991; Kavuncu, 1987). Using the Bem Sex Role Inventory, the subject's gender roles were categorized as masculine, feminine, androgynous and undifferentiated. Depression level was measured by the Beck Depression Inventory adapted to Turkish by Tegin (1980). The reliability and validity of this inventory were tested by Tegin (1980) and Hisli (1988, 1989).

The subjects were given the scales in their homes, offices or public locations.

Results

To see the effects of employment status, sex and gender roles on the frequency of housework and depression scores, two 2 x 2 x 4 ANOVAs were conducted (employment status; employed-nonemployed x sex: male-female x gender roles: feminine, masculine, androgynous,

**Address for correspondence: Yrd. Doç. Dr. Zehra Yaşın Dökmen, Ankara Üniversitesi, DTÇF, Psikoloji Bölümü Sıhhiye 06100 Ankara

undifferentiated). In addition, to determine the extent to which sex, employment status and scores of masculinity and femininity contributed to the housework frequencies and depression scores, two stepwise multiple regression analyses were performed. The intercorrelations were computed among scores of housework, depression, femininity and masculinity.

Findings on Housework

ANOVA yielded significant main effects for employment status, gender and gender roles. There were significant differences between employed and unemployed and between women and men, such that unemployed women performed more housework. The housework was done most frequently by feminine subjects and least frequently by masculine subjects. It was also shown that the feminine subjects did more housework than subjects whose gender roles were androgynous, undifferentiated and masculine. Unemployed women did more housework than employed women, and both groups of females did more housework than both unemployed and employed males. It was also seen that all women, regardless of their gender roles, did more housework than males who had similar gender roles. There was a significant interaction between sex and gender roles. It was shown that androgynous women did more housework than women of other gender roles. The stepwise regression analysis revealed that sex, femininity scores and employment status had significant contributions to the frequency of housework and they jointly explained 64% of the variance.

Findings on Depression

ANOVA comparisons yielded significant main effects for employment status and gender roles. There was also a significant interaction between gender and gender roles. Unemployed subjects had significantly higher depression scores than employed subjects.

Androgynous subjects had lower depression scores than those who were feminine and differentiated. Androgynous persons had more psychological adjustment than other persons, and masculines higher than those of males in the same gender roles. It was also found that masculine and undifferentiated males had higher depression scores than androgynous males, and undifferentiated males had higher depression scores than feminine males. Stepwise regression analyses have shown that employment status accounted for 10% of the variance in depression scores of women. Among males, there were significant contributions of femininity scores, employment status and housework frequencies to depression score, these variables accounted for 16% of the variance in depression scores of males.

Intercorrelations Among Housework Frequencies, Depression Scores, Femininity and Masculinity Scores

For women, there were significant positive correlations between femininity scores and housework frequencies and between housework frequencies and depression scores. For males, there were significant negative correlations between depression scores and housework frequencies, and between depression scores and femininity scores, and between depression scores and masculinity scores.

Discussion

In line with the Turkish and Western literature, in this study it was found again that females did more housework than males. Among women, those nonemployed and those androgynous did more housework than the others. Considering the fact that housework is seen as a feminine work, it was surprising to find that androgynous women did more housework than feminine women. It was also seen that in terms of the amount of housework

done there were not any differences between undifferentiated and masculine women but both of these groups differed significantly from feminine and androgynous groups. Thus, it appears that women's femininity scores contributes significantly to their housework frequencies. It seems that nontraditional gender roles do not effect males' housework frequencies.

Unemployed subjects had higher depression scores than those of employed. Thus, it appears that working might be increasing the complexity of self definitions, and therefore, have a positive effect on mental health. It was also found that working is important for women's mental health. Working was of course, positively related to family budget and

psychological well being. Femininity scores of males contributed significantly to their depression scores. And there was a negative correlation between their femininity and depression scores. Thus, the belief that the traditional gender roles represent potential risks for males seems to be supported in this research. It would not be wrong to say that these roles can be distressfull for both sexes.

It is interesting to note that the low but significant relationship between depression scores and housework frequencies was negative for men. It might be concluded being overloaded with housework causes distress in women but occasional housework does not do the same in men.